

POLİSİN BİREYSEL OLARAK YABANCI DİL ÖĞRENME ÇABALARINA BİR KATKI

A Contribution to Police's Struggle to Learn
Foreign Language Individually

Yusuf YÜKSEL *

Abstract

The border-free change, development in technology and in communication systems are now some of the most popular subjects under discussion in the global world. The process of globalization has effected all aspects of life, hence the structure of all illegal actions. Organizations involved in international organized crimes are now bound together in their efforts to make easy money. All of these developments have resulted in the insufficiency of countries combating against crimes within their borders. This has created the need to act together among countries in order to secure peace and order. Turkey is aware that international solidarity and cooperation is a necessity in combating crimes. As a result, security cooperation texts have been signed with a total of 61 countries. All these facts revealed the need for a large number of personnel who are proficient in all foreign language skills. The basic aim of this article is to reveal the ways to improve foreign language skills in the process of becoming autonomous learners. It includes some techniques used in learning grammar, vocabulary, speaking, listening, reading and writing skills are included for learners to follow. It also seeks to suggest a number of books on language learning. The article concludes with some suggestions which are believed to be useful.

Key Words: *Internatinal Relations, Foreign Language Skills, Individual Learning, Learning Techniques, Communication.*

Özet

Sınır tanımayan değişim, teknoloji ve iletişim sistemlerindeki gelişmeler küreselleşen dünyanın en çok konuşulan konularındır. Küreselleşme, yaşamın her alanını olduğu gibi yasadışı eylemlerin yapısını da değiştirmiştir. Suç organizasyonları daha az riskle daha fazla gelir elde etmek için birbirine yaklaşmışlar ve ortak teşebbüslerde bulunmaya başlamışlardır. Tüm bu gelişmeler sonucunda ülkelerin kendi sınırları içerisinde suçla mücadele etmeleri yetersiz kalmaktadır. Bu durum ülkelerin güvenlik alanında birbiriyle ortak hareket etme ihtiyacını doğurmuştur. Suçla mücadelede uluslar arası işbirliğinin gerekli olduğunun farkında olan ülkemiz, toplam 61 ülke ile Güvenlik İşbirliği Metinlerine imza atmıştır. Tüm bu gerekçeler, yabancı dil bilen personel ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu makalenin yazılma gerekçesi de, bu ihtiyaca yönelik olarak dil becerilerini geliştirmeye çalışan personele katkıda bulunmaktır. Bu makale ile bireysel olarak yabancı dil becerilerinin nasıl geliştirileceği açıklanmaktadır. Bu çerçevede, dilbilgisi, sözcük, konuşma, dinleme, okuma, yazma becerilerini bireysel olarak geliştirmeye yönelik teknikler verilmektedir. Son bölümde, dil öğrenimine yönelik bazı kitaplar tavsiye edilmektedir. Makale bazı öneriler ile bitirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası İlişkiler, Yabancı Dil Becerileri, Bireysel Öğrenme, Öğrenme Teknikleri, İletişim.

* Polis Akademisi, İngilizce Öğretim Görevlisi,

Giriş

Hızla gelişen dünyayı takip etmek, teknoloji ve iletişim sistemlerindeki sınır tanımayan değişimi ve bilgi çağını yakalamak yabancı dil bilgisine sahip personel istihdam etmek ile mümkündür. Uluslararası ilişkilerde yabancı dil bilgisi; bilgi alış-verişi, kullanımı ve güncelleştirilmesi mekanizmasının en iyi şekilde işletilmesinde önemli bir yer tutar. İlegal faaliyetlerin sınır aşan bir mahiyet kazanması sonucunda, suçla mücadele eden birimlerin dayanışma ve işbirliği içerisinde olmaları etkin bir mücadelenin ön koşulu haline gelmiştir. Özellikle, son dönemde, gelişen bilgisayar teknolojisi ile birlikte suç organizasyonları sanal alemde ortaklıklar kurarak sınır aşan suç faaliyetlerine girişmişlerdir. Suçu bir ülkede planlamakta, ikinci bir ülkede işlemekte, suçtan elde edilen geliri ise üçüncü bir ülkede aklayabilmektedirler. Son günlerde, dil bilen personelin istihdam edilmesinin önemini ortaya koyan bir gelişme de Amerika'da yaşanmıştır. 18 Haziran 2001 tarihli Hürriyet Gazetesi haberinde "ABD'nin süper gizli Ulusal Güvenlik Örgütü NSA "11 Eylül'de büyük eylem olacak" diye Arapça bir konuşma dinlemiş, ancak tercüman olmadığı için çeviri 11 Eylül sonrasına sarkmış" denmektedir.¹ Aynı şekilde, FBI, CIA gibi kuruluşların da farklı dillerde tercüman ihtiyacı olduğu, bu eksikliğin işlerin aksamasına neden olduğu, son günlerde basında yer almaktadır. Tüm bu tespitlerden yola çıkarak, yabancı dil bilen personelin istihdam edilmesinin, sınır aşan suçla mücadeleye yönelik uluslararası faaliyetlerin ülkemize ve teşkilatımıza yakışır biçimde yürütülmesi için bir zorunluluk olduğu söylenebilir.

Bu durumun farkında olan bir çok birimimizde, personelin yabancı dil bilgisine sahip olması tercih sebebi olmaktadır. Aynı zamanda, teşkilatımızca yürütülen uluslararası faaliyetler, personelimize gerek maddi gerekse kendini geliştirme adına büyük imkanlar sağlamasından ötürü her geçen sene daha fazla önem kazanmaktadır. Bu temel nedenlerden ötürü, personelimizin yabancı dil öğrenimine olan ilgisi de artmaktadır. Bu amaçla, bir çok personelimiz kurslara katılmakta, özel dersler almakta ya da bireysel çabalarıyla yabancı dil öğrenmeye çalışmaktadırlar. Bu çalışma ile bireysel olarak dil öğrenmeyi tercih eden personele katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Sonuçta, kursa gidilse veya özel ders alınsa bile bireysel çaba olmadan ciddi bir gelişme kaydetmek çok zordur. Bu itibarla, bu çalışma dil öğrenmeye çalışan tüm personele katkıda bulunacaktır.

Teşkilatımızca yürütülen uluslararası faaliyetlerin yoğunluğu sayısal olarak ortaya konulduğunda, dil bilen personele olan ihtiyacın daha iyi anlaşılacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, öncelikle, uluslararası faaliyetlere ilişkin veriler ortaya konmuş, sonrasında da bireysel dil öğrenme tekniklerine geçilmiştir.

Emniyet Teşkilatının Uluslararası Faaliyetlerine Genel Bir Bakış

Emniyet Teşkilatımız toplam 61 ülke ile başta uyuşturucu kaçakçılığı olmak üzere, güvenlik, terörizm, insan kaçakçılığı, yasadışı göç, istihbarat, organize suçlar

¹ Hürriyet, 10 Haziran 2001, s.18.

gibi çeşitli suçlarla mücadeleye dönük çok sayıda güvenlik işbirliği metnine imza atmıştır.² Bu rakam Emniyet Teşkilatının uluslararası ilişkilere ve uluslararası faaliyetlere verdiği önemin göstergesidir. Ayrıca, Avrupa Birliğine uyum sürecinde, Emniyet Teşkilatı bir çok ülke ve kuruluş ile daha yakın ilişkiler geliştirmeye başlamış ve bir çok ortak proje çalışmalarını yürütür konuma gelmiştir.

Aynı şekilde, Emniyet Teşkilatımız, BM bünyesinde Bosna Hersek, Kosova, Doğu Timur'da konuşlanan BM Polis Barış Güçlerine, mastır ve doktora programlarına, misyon korumaya ve çeşitli hizmet içi kurslar için yurtdışına uzun süreli personel göndermektedir. 2001 yılında yurtdışına gönderilen personel sayısı 513'tür. 2000 yılında lisansüstü eğitim amacıyla (mastır ve doktora) 26 personel, 2001 yılında ise 19 personelimiz yurtdışına gönderilmiştir. 21.12.2001 tarihi itibarıyla, yurtdışı misyon koruma görevinde 135 amir, 216 memur, toplamda ise 351 personelimiz görev yapmaktadır. Yurtdışı doktora eğitiminde, 6'sı ABD, 1'i Rusya'da, yurtdışı mastır eğitiminde ise, 34'ü ABD, 2'si Fransa, 5'i Almanya'da olmak üzere 48 personelimiz bulunmaktadır. BM bünyesinde; Agit Kosova 2, Agit Makedonya 2, Agit YFC 2, BM Viyana Ofisi 2, Kosova 125, Bosna Hersek 36, Doğu Timur 20, toplamda ise 189 personelimiz görev yapmaktadır. Uzman Müşavir (irtibat görevlisi) olarak ise 8 ülkede 8 personelimiz bulunmaktadır.³ Ayrıca, toplantı, ikili işbirliği faaliyetleri, eğitim ve ortak operasyonlar için kısa süreli olarak yurtdışına çok sayıda personelimiz gidip gelmektedir.

Bosna Hersek, Kosova ve Doğu Timur'da görev yapan BM Polis Barış Güçlerinde görevlendirilen personele ilişkin 28.09.2001 tarihli ve EGM.0.76.04.05/2710/4960/2001 sayılı resmi yazı, yabancı dil bilen personel konusunda yaşanan sıkıntıyı ortaya koyan içeriktedir. Bu yazıya göre, BM Polis Barış Güçlerinde görevlendirilecek personelin atış, sürüş ve İngilizce sınavlarından geçtiği, bu sınavların en zor bölümünün İngilizce aşaması olduğu, personelimizin çoğunluğunun bu aşamada elendiği ifade edilmektedir. Emniyet Genel Müdürlüğümüzün BM Polis Barış Güçlerini ziyareti sırasında, BM yetkililerinin, Genel Müdürlüme ülkemizin daha fazla personelle temsil edilmesi yönünde öneride bulunduğu belirtilmektedir. Bu sayının fazla olması ülkemizin ve Emniyet Teşkilatımızın uluslararası platformda tanıtılmasında önemli rol oynayacağı ortadadır. Ancak, aynı yazının devamında, yabancı dil bilen personelimizin azlığı nedeniyle bu sayının sınırlı kaldığı, sürekli aynı personelin bu sınavı kazandığı, bunun sonucunda bu personelden çalıştıkları birimlerin faydalanamadığı ifade edilmekte ve bu durumun önlenmesi için, sınavlara katılacak aday sayısı ve başarılarının artırılması yönünde personel yabancı dil öğrenmeye teşvik edilmeli ve desteklenmeli denmektedir.

Çünkü, bu görev ve yukarıda ifade edilen görevlerin bir çoğunda, yukarıda ifade edilen yazıda da olduğu gibi, aranan şartlar arasında yabancı dil bilgisi bulunmaktadır. Örneğin, lisansüstü eğitim programları için İngilizce'de TOEFL için en

² Kaçakçılık ve Org. Suç. Müc. Daire Bşk. Arşivi.

³ Dışişler Daire Başkanlığı Arşivi.

az 520, ELTS için en az 5.5, Almanca'da ZOP, ZMP veya KDS, Fransızca'da DALF veya Fransız Kültür Merkezinden alınan yeterlilik belgesi, diğer diller için ise lisans üstü eğitim programlarını takip edebilecek düzeyde yabancı dil bilgisine sahip olduklarını belgelemeleri gerekmektedir. Hizmet içi eğitim için yurtdışına gönderilecek personelin ise dil seviyesinin en az KPDS-C düzeyinde olması gerektiği Başbakanlığın bir yıldan az süreli yurtdışı eğitimi konusundaki genelgesi ile hükme bağlanmıştır.⁴ Aynı şekilde, BM bünyesinde görevlendirilecek personelimiz içinde aranan şartlar BM tarafından belirlenmekle birlikte, yabancı dil düzeyinde ön şart genelde KPDS-50 düzeyinde olmakta, daha sonra bu kuruluş kendi içerisinde de yabancı dil düzeyini tespiti yönelik sınavlar yapmaktadır.

Yabancı Dil Becerilerini Geliştirmede Bireysel Teknikler

Yabancı dil öğrenimi, anlamlardan ve seslerden oluşan yeni bir dizgenin edinimi, bu dizgeye ilişkin konuşma kuralları ile iletişim işlevlerinin değişik biçemlerinin öğrenilmesi, uygun ve geçerli olarak kullanılması demektir (Tura, 1983:15). Bu sözcük bilgisi, dilsel yapılar, iletişime yönelik yazılı ve sözel dil becerilerini gerektirir.

Dil, dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır. Dili bir iletişim aracı olarak kullanmayı öğretirken bu dört temel becerinin birlikte öğretilmesi veya öğrenilmesi gerekmektedir (Demirel, 1999:31). Üretmeye yönelik beceriler konuşma ve yazma, almaya yönelik beceriler dinleme ve okumadır. Bu bakımdan bir dil öğrenmek o dille konuşma, dinleme, okuma ve yazmada yetkin duruma gelmek anlamına gelmektedir.

Son yıllarda kimi dilbilimciler yabancı dil öğrenmedeki amaca uygun olarak belli bir becerinin öğrenilmesine ağırlık verilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Sözelimi, bir kişi her hangi bir yabancı dili iletişim kurmak amacıyla öğreniyorsa, bu kişide dinleme ve konuşma becerilerini geliştirmek önemli olmaktadır. Akademik çalışma yapan bir kişi için de daha çok okuduğunu anlama becerisini geliştirmek daha gerçekçi görülmektedir. Ancak belli bir beceriye ağırlık verirken diğerleri kullanılmayacak diye bir kural geçerli olamaz. Doğaldır ki okuma becerisini geliştirmede diğer dil becerilerini de kullanmak söz konusudur. Bu nedenle, dil becerilerini tek tek değil de birbirlerine entegre bir şekilde geliştirmek en uygun yoldur. Sadece bu becerilerin birlikte geliştirilmesinde her beceriye verilecek yüzdeler farklı olabilir. Bunun içinde ihtiyaç analizi yapılmalı, kişi ihtiyacının ne olduğunu tespit ederek ağırlığı buna göre ayarlamalıdır. Kişi bu becerileri bir sınava yönelik geliştirmek isteyebilir, ya da yazışma ağırlıklı çalıştığı için yazma ve okuma becerilerine ağırlık verebilir. Ancak, her halükarda bu dil becerileri bir birlerinden tamamen soyutlamak doğru değildir. Özellikle, Emniyet Teşkilatında dört dil becerisinin de kullanılmak zorunda kalındığı durumlara sık-

⁴ Başbakanlığın Bir Yıldan Az Süreli Yurtdışı Eğitim Konusundaki Genelgesi.

lıkla rastlanmaktadır. Ayrıca, bu becerilerin alt yapısı konumunda olan dilbilgisi ve sözcük bilgisi de bu becerilere dahil edilebilir.

Bireysel öğrenme çabalarının öğrenciye sağlayacağı bazı dezavantajlarla birlikte, bir çok avantaj da vardır. Öncelikle, özerk ve öğrenen kişi tarafından belirlenen bir süreç olması itibariyle kişiyi daha aktif kılmakta ve amaca yönelik ve yüksek motivasyon ile öğrenmeyi sağlayabilmektedir. Sınıfta oturup, öğretmenin bir şeyler öğretmesini bekleyen pasif öğrenci durumunda değildir. Kişi kendi öğrenme biçimini (görsel, işitsel, devin duyumsal) keşfedecek ve öğrenme sürecinde bundan yararlanacaktır (Akdağ, 1999:61). Bunun içinde kişi önce amacını (sınav, yurtdışı ziyareti, kitap çevirisi vb.), öğrenme biçimini ve buna uygun materyalleri belirlemek durumundadır. Bir anlamda kişi günümüzün modern eğitim anlayışına uygun olarak “yaparak, yaşayarak” öğrenme modeli çerçevesinde dil öğrenecektir. Bu çalışmada verilen tekniklerden kişi amacına, öğrenme biçimine uygun olan yaklaşımı tercih etmelidir. Öncelikle dilbilgisini geliştirmeye yönelik bazı tekniklerden bahsedilebilir. Dilbilgisi özellikle sınavlardaki ağırlığından ötürü teşkilat mensuplarımızın üzerinde durduğu bir beceridir.

Dilbilgisi Becerisinin Geliştirilmesi

Öncelikle bireysel çalışmalarla geliştirmeye açık olan dilbilgisi becerisinde en büyük yardımcımız bu alanda hazırlanan kitaplardır. Bu çalışmada kitap değerlendirmesi üzerinde durulmamakla birlikte, genel anlamda üç düzeyde dilbilgisi kitaplarının bulunduğu söylenebilir. Bunlar temel, orta ve gelişmiş düzeydir. Kişi bunlardan kendi seviyesine uygun olan kitapla işe başlamalı, sonrasında bir üst düzeye ilişkin kitapla devam etmelidir. Çalışılan kural ne kadar çok kullanılırsa ve ne kadar çok pratik yapılırsa o kadar iyi öğrenilir. Bu nedenle bu kuralların aktif hale getirilebilmesi için, bu kitaplarda verilen alıştırmaların yapılması büyük önem taşımaktadır. Özellikle, dilbilgisi öğrenim süreci zamana yayılmalı, aynı anda çok sayıda kuralı öğrenmek yerine, bir kuralı tam öğrenme yoluna gidilmeli, o kurala ilişkin alıştırmalar üzerine yoğunlaşılmalıdır. Bu bize, o kuralı konuşma ve yazma gibi aktif olduğumuz durumlarda kullanma becerisi kazanmamızı sağlayacaktır. Bunun olmadığı durumlarda, yani kuralın pasif durumda kalması halinde, bu kuralları kullanma becerisinden ziyade, bu kuralları gördüğümüzde hatırlama şansımız olacaktır ki buda işlevsel bir öğrenme biçimi değildir.

Genel kriterler olarak öğretim materyalleri kolaydan zora, soyuttan somuta doğru sıralanmalıdır (Demirel, 1999:34). Özellikle dilbilgisi kuralları ve sözcükler bir bağlam içinde öğrenilmelidir. Bunun içinde kuralların ve sözcüklerin cümle içinde kullanışlarına bakmalı, kuralları farklı örneklerle desteklemeli, hedef dilde yazılan gazete, dergi, kitaplar okunmalı, mümkünse televizyon programları izlenmelidir. Bunlar pekiştirici görevi göreceklerdir.

Bilgisayar destekli yabancı dil öğrenimi, bireyselleştirilmiş öğrenme sürecinde bireye en büyük katkıyı sağlayacak araçtır. Dilbilgisi, sözcük öğretimi, okudu-

ğunu anlama, yazma, dinleme konuları ağırlıklı olmak üzere, tüm becerileri bireysel olarak geliştirmeye yönelik hazırlanan bilgisayar destekli yabancı dil programları piyasada bulunmaktadır. Bu amaçla, Raks firmasının 12 CD'den oluşan ve temel, orta, gelişmiş düzeyi içine alan yabancı dil programı buna örnek olarak verilebilir. Bu program dinleme, konuşma, okuma, yazma, sözcük ve dilbilgisi becerilerine yönelik açıklamalar, alıştırmalar, testler ve oyunlar içermektedir. Bu tür programlarda, dilbilgisi öğretimi kısmında önce kuralları vermekte, devamında yer değiştirme, yeniden düzenleme, boşluk doldurma türü alıştırmalarla bu bilgiyi test etmekte, sözcük öğretiminde ise daha çok sözcüklerin eş anlamlı, zıt anlamlı veya hedef dilde açıklaması verilmekte, cümle içinde gösterilmekte ve çoktan seçmeli sorularla bilgiler test edilmektedir. Okuduğunu anlama becerisini geliştirmek için hazırlanan kısımlarda, okuma parçası verilmekte, metne ilişkin çoktan seçmeli sorular sorulmakta, metne uygun başlık önerme, genele ilişkin ya da ayrıntılara ilişkin sorular sorma, ana fikri bulma, metinde geçen sözcüğün anlamını kestirmeye yönelik alıştırmalarla desteklenmektedir (Demirel, 1999:34). Bu süreç okuma parçası yerine bir metin seslendirilerek yapılmakta ve dinleme becerisini geliştirmeye yönelik bir aktiviteye dönüşmektedir. Yazma becerisini geliştirmeye yönelik yazılı metinler ve açıklamalar verilmektedir. Kişinin tek başına geliştirmekte zorlanabileceği konuşma becerisine yönelik ise soru-cevap tekniği kullanılarak, kişinin sorulara uygun cevaplar vermesine yönelik alıştırmalar bulunmaktadır. Bilgisayar destekli dil öğreniminin bir artısı da öğrencinin sınıf içinde yapacağı yanlışlardan dolayı gülünç duruma düşme korkusundan arınmış olmasıdır. Aynı amaçlar doğrultusunda kullanılacak internet siteleri de bulunabilir. Bu sitelerden biri de <http://www.rong-chang.com>'dur. Bu sitenin dinleme, dilbilgisi, yazma, okuma, kelime becerilerini geliştirmeye yönelik bir çok site ile bağlantısı bulunmaktadır. Ayrıca, oyunlar, sözlük, günlük gazete ve dergilere ulaşmak da mümkündür.

Sözcük Bilgisinin Geliştirilmesi

Bir diğer beceri ise sözcük bilgisidir. Dört temel beceri çerçevesinde düşünce zenginliği ve bunun iletişim bağlamında yansıtılabilmesi sözcük bilgisinin zenginliği ile doğru orantılıdır (Budak, 2000:24). Sözcük öğrenimi mümkün olduğunca işlevsel olmalı, güncel kullanıma sahip kelimeler seçilerek öğrenilmelidir (Erkan, 1999:57). Bu seçim genelde öğretmenin kendi tecrübeleri veya okutulan kitabın sınırları içerisinde olabilmektedir. Ancak, bir öğretici temel alınmadığı durumlarda daha farklı kriterler esas alınmalıdır. Kişi kendi dilinden hedef dile aktarım yapabilir, yani kendi dilinde sık kullanılan, güncel kelimeleri hedef dilde öğrenmeyi seçebilir. Sözcüklerin bağlam içinde öğrenilmesi, yani iletişim içeriği içinde öğrenilmesi sözcüklerin anlamsal genişliğinin kavranmasını sağlayacaktır. Aksi halde, kişi anlamını bildiği sözcükleri dahi cümle içinde yanlış kullanabilmekte ve sözcük akılda kalıcı olmamaktadır.

Sözcük öğrenimi bir süreç gerektirir. Bu nedenle zamana yayılmalı, günlük sınırlı sayıda kelimenin tam öğrenimi esas alınmalıdır. Ancak, bu şekilde kelimeler akılda kalıcı aktif kelimeler haline getirilebilir. Sözcük öğreniminde bilinmeyen sözcüklerin listesini yapıp karşılıklarına anadilde karşılıklarını yazarak öğrenmeye çalışmak dil öğreniminde geçerli bir yol değildir. Bir gün içinde ezberlenen 100 kelimenin hem kullanıma yönelik öğrenilmesi, hem de kalıcı hale gelebilmesi mümkün değildir. Fakat pratikte görülen, sözcük öğrenmenin (ezberleme) sözcük kullanımından daha önde olduğudur. Günlük öğrenilebilecek sözcük sayısı kişisel olarak değişmekle birlikte günlük 5-15 sözcük arasında olabilir. Bu sayıyı 30-40 gibi çok yükseğe çıkarmak hedefe ulaşmayı geciktirecektir (Erkan, 1999:11).

Yeni bir sözcük öğrenilirken telaffuz, imla ve anlama dikkat edilmelidir. Bunlardan üçüncüsü, yani anlam daha zor öğrenilmektedir. Bunun için, sözcük öğreniminde sözcük kartı kullanımı çok önemlidir. Bunda amaç sadece öğrenilen sözcük ve anlamını yazıp öğrenmek olmamalı, tersine sözcük detaylarıyla, yani anlamı, türü ve örnek cümlede kullanımı ile öğrenilmelidir. Bu amaçla hazırlanacak bir sözcük kartının ön yüzünde, yeni öğrenilen sözcük, bunun telaffuzu ile temel türevleri (kelimenin isim, sıfat, zarf, fiil şekilleri) ve kullanışları, diğer yüzüne de bu kelimenin anadildeki karşılıkları yazılarak öğrenilir (Erkan, 1999:12).

Sözcükler konu ve dilbilimsel fonksiyonlarına göre de yazılıp öğrenilebilir. Konularına göre, “ev, giyecekler, spor, alışveriş, hayvan adları, yemekler, trafik, iş, politika” gibi aynı gruptan sözcüklerin bir arada öğrenilmesi sözcüğün akılda kalması yönünde çağrışımı artıracaktır. Aynı şekilde, kelimelerin dilbilimsel fonksiyonlarına göre; “karşıtlar, eşanlamlılar, kuralsız fiiller, bağlaçlar vb.” şekilde öğrenilmeye çalışılması birden çok kelimeyi akılda kalacak şekilde öğrenmeye katkı sağlayacaktır (Sperber, 1980:93).

Ayrıca, sözcük öğrenmenin en basit şekillerinden biri sözlük kullanmaktır. Fakat, bu çok yetersiz kalmaktadır. Çünkü, sözlükten genellikle sözcüğün verilen ilk anlamı hatırda kalmakta, sözcüğün değişik bağlamlarda geldiği diğer anlamları ise ya hiç öğrenilmemekte ya da kısa sürede unutulmaktadır. Ayrıca sözlük kullanma becerisi de yetersiz kalmakta, sözlükte verilen sözcüğün okunuş şekli ve 2., 3. anlamları, kullanılan sembol ve işaretler genelde dikkate alınmamaktadır. Bu da, kişinin sözcük edinmeden çok sözlük kullanımını öğrenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu sağlandıktan sonra, sözlük bir sözcük öğrenme aracı olarak düşünülebilir (Erkan, 1999:13). Bunun içinde kelimenin telaffuzu, anlamı, temel türevleri ve buna uygun kullanımını veren sözlükler tercih edilmelidir.

Son olarak, öğrenilen kelimelerin çokça tekrarlanarak pekiştirilmesi gerekmektedir. Bunun içinde öğrenilen sözcüklerle ilgili kompozisyon yazılması, konuşma yapılması ve sözcük kartlarının gözden geçirilmesi gibi uygulamalar kullanılmalıdır.

Sözel Becerilerin Geliştirilmesi

Dil her şeyden önce bir iletişim aracıdır ve öğrenilen sözcük ve kurallar bunun için altyapı sağlayan becerilerdir. Bu nedenle kişi sözcük ve dilbilgisi kurallarını iletişim amaçlı kullanma becerisi kazanmaya çalışmalıdır. Şu an teşkilat personelimizin en büyük sorunu da budur. Konuya girişte saydığımız uluslararası faaliyetlerin gereği gibi yürütülmesi bu kural ve sözcükleri iletişim amaçlı kullanma becerisinin üst düzeye taşınmasına bağlıdır. Sözel iletişim, konuşucu ve dinleyici arasında gerçekleşen iki yönlü bir süreçtir ve sözel beceri adı altında birleşen üretmeye yönelik konuşma ve almaya yönelik dinleme becerilerini kapsar (Peçenek, 1998:23).

Yabancı dil öğreniminde dört temel dil becerisinden en zor gelişeni dinleme becerisidir. Bunun temel nedeni dil öğretim sürecinde dinleme becerisini geliştirmeye yönelik sınıf içi çalışmalara yeterince zaman ayrılmamasıdır. Özellikle öğrenci başarısının ölçülmesinde ağırlık dilbilgisi ile okuduğunu anlamaya verilmekte, dinlediğini anlama becerisini geliştirmek ve ölçmek için her hangi bir çalışmaya yer verilmemektedir. Dinleme becerisi sadece ses, sözcük ve cümle düzeyinde anlamayı içermez, önemli olan söyleneni değil anlamı da anlamaya yetkin duruma gelmektir. İletişimci amaçlar doğrultusunda öngörülen dinleme öğretiminde, genel amaç dilin toplumsal ve işlevsel boyutlarını içeren gerçek ya da gerçeğe yakın iletişim durumlarında konuşucudan gelen iletiyi anlayabilme becerisini kazanmaktır (Peçenek, 1998:23).

Bunun içinde öncelikli olarak mekanik dinleme alıştırmaları yaparak ses, sözcük ve cümleleri ayırt etmeye çalışmak gerekir. İkinci aşamada ise bunları ayırt etmek kadar, iletişim süreci içinde ne anlama geldiklerini anlayabilmek gereklidir. Bu amaçla gerçek materyallerden yararlanılmalı, radyo, televizyon, video, film, bilgisayar, internet gibi araçlarla hedef dile ilişkin iletişim diyalogları dinlenmelidir. Bu çerçevede, izlenecek filmler ve televizyon programları sadece dinleme becerisini geliştirmemektedir, bunlar hedef dilin kültürle olan ilişkilerini en iyi şekilde ortaya koyan araçlardır. Kişiye, hedef dilin konuşulduğu ülkeyi, insanların, yaşayışlarını ve kültürel ortamını bir bütünlük içinde sunar. Özellikle öğrenilen dilin iletişim görüntüsü filmler ve televizyon programlarıyla somut ve canlı bir biçimde öğrenilebilir. Aynı zamanda, bu tür etkinlikler kişiye öğrendikleri bilgileri pekiştirme imkanı sağlamaktadır. Bu etkinlik hem dinleme, hem görme, hem de gördüğünden anlam çıkarma becerilerini geliştirir.

Ayrıca, dinleme becerisini geliştirmede yukarıda belirttiğimiz bilgisayar programları ve internet etkin olarak kullanılabilir. Bu internet siteleri ve bilgisayar programlarında genel itibarıyla her düzeye ilişkin metinler dinletilmekte ve daha sonra bu metinlerin ne kadar anlaşıldığı test edilmektedir. Ayrıca, yazılı hikayeleri teyipten dinlemeye yönelik setlerde piyasada mevcuttur. Bu setler her seviye için ayrı ayrı düzenlenmiş olup, bir kitap ve bir kasetten oluşmaktadır. Kişi kaseti kitaptan takip edebilmektedir. Bu tür araçlar, dinleme sırasında yazılı met-

ni izleme ile başlamalı, zamanla sadece dinleme etkinliğine dönüştürülmelidir. Gerek internet üzerinden gerekse teyipten dinleme süreci sadece dinleme düzeyinde kalmamalıdır. Soru-yanıt ya da boşluk doldurma şeklinde alıştırmalar yapılmalı, bu tür alıştırmalar yoksa kişi kendi kendine ana düşünceyi çıkarabilme, küçük bilgiler edinebilme ya da özet çıkarmaya yönelik dinlemelidir. Bu tür dinlemeleri görev içeren dinleme etkinliği olarak düşünebiliriz. İçinde düzenli dinleme alıştırmalarının bulunduğu ders kitapları bu tür etkinliklerin uygulanmasında yardımcı olacaktır. Görevler basit ama önemlidir, çünkü öğrencinin dinlemek için bir nedeni vardır. Bu kişiyi etkin kılmakta ve yoğunlaşmayı sağlamaktadır. Bu tür dinleme etkinliğine yazma ve konuşma etkinlikleriyle devam edilebilir. Öğrenciler dinledikleri konu hakkında konuşabilir, yazılı alıştırmalar yapabilir ya da özet çıkarmak suretiyle anladıklarını yazıya dökebilirler. Bu tür etkinlikler aracılığıyla okuma, yazma ve dilbilgisi becerilerinin tümleşik olarak kullanımı amaçlanır (Peçenek, 1999:8). Bu dinleme herhangi bir sınav amacıyla yapıyorsa seçici dinlemeye yönelmeli, sorulan soruları göz önünde bulundurarak ipucu niteliğinde sözcüklere ve söz dizelerine yoğunlaşmalıdır.

Ayrıca, hedef dilde şarkı dinleme, dinlediğini anlama, telaffuz becerilerinin geliştirilmesinde etkin bir yol olabilmektedir (Peçenek, 1999:9). Sürekli yabancı müzik dinleyen kişilerin bu tür becerilerinin üst düzeyde olduğuna hepimiz şahit olmuşuzdur.

Konuşma öğrenimi, iletişim bağlamı ve durumuyla örtüşen iletiler üretmeyi, sözlü dili toplumsal bağlam içinde akıcı, anlaşılır ve doğru olarak kullanmayı amaçlar biçimde olmalıdır (Peçenek, 1998:34). Kişiler o dilin kurallarını bilebilirler fakat o kuralları kullanmada o kadar becerikli olmayabilirler. Yani, dilbilgisi kurallarının öğretilmesi öğrencileri konuşturamaz, çünkü bu dilin sadece soyut kısmıdır. Bu doğrultuda cümle düzeyinin ötesinde dil kullanımı önem kazanır. Yalıtılmış sözcüklerin üretiminden çok iletişime uygun sözcüklerin akıcı seçimi ön plana çıkar (Freeman, 1986:9). Bunun için önce soru cevap içeriğinde iletişim ortamları yaratmaya çalışılmalı, devamında ise her hangi bir sınır olmaksızın iletişim ortamları oluşturmaya çalışmalıdır. Kişinin bu tür ortamlar oluşturma imkanı yoksa kendi kendine bir konuyu hedef dilde anlatmaya çalışabilir. Bir resme veya resimlere bakarak resimlere ilişkin bir öykü oluşturabilir veya ana dilde bilinen bir hikaye, fıkra ve nükteleri hedef dilde anlatılabilir. Bu mantık içerisinde belli konuşma ortamları yaratarak, bu ortama uygun cümle üretimi yapılabilir. Bu etkinlik öğrencilerin, günlük yaşamda geçen konuşmalardan (doktor-hasta, trafik polisi-sürücü) alınan kısa bir bölümü yeniden kurgulamaya dayanır. Örneğin, trafik polisi olarak görev yaparken, bir sürücüyü hızlı gitmeme konusunda ikaz ettiğinizi ya da sürücü belgesini istediğinizi düşünebilir ve kafanızda bu duruma uygun cümleler üretebilirsiniz (Peçenek, 1999:15). Aynı şekilde, bilgisayar programları ve internet konuşma becerisinin geliştirilmesinde kullanılacak materyallerdir.

Konuşma becerisinin geliştirilmesi iletişim becerilerinin geliştirilmesiyle de yakından ilgilidir. Burada kişinin konuşmak kadar belli durumlarda kimin konuşup konuşmayacağını, ne zaman konuşulacağını, ne zaman susulacağını, kimin kimle konuşacağını, değişik konum ve rollerdeki insanlarla nasıl konuşulacağını, çeşitli bağlamlarda uygun düşen dildışı davranışların neler olduğunu, konuşma sırasının nasıl düzenlendiğini, bilginin kaynağını sormayı ve almayı, rica etmeyi, öneride bulunmayı, yardımı reddetmeyi, buyruk vermeyi ve benzeri işlevleri kullanabilmek zorundadır (Hymes, 1974:9). Konuşma öğretimi genelde bir sınıf ortamı ya da bir kurs içerisinde geliştirilebilecek bir beceridir. Kişinin kendi başına bu beceriyi geliştirebilme imkanı çok dar kapsamlı kalacaktır. Özellikle sözel becerileri kazanmanın en ideal yolu, hedef dili ana dili olarak kullanan biriyle diyalog halinde olmak veya hedef dilin konuşulduğu bir ülkede kalmaktır.

Okuma Becerisinin Geliştirilmesi

Okuma becerisi, polisin ihtiyaçları değerlendirildiğinde ağırlıklı olarak kullanılan bir beceri olduğu söylenebilir. Bu beceride amaç, doğru, sürekli ve anlayarak okuma becerisini kazanmak, sözcük hazinesini geliştirmek, yazarın vermeye çalıştığı mesajın ne olduğunu anlama becerisini geliştirmektir.

Okuma becerisine sahip olmak cümle düzeyinde; kelimelerin tanınması, işlevinin bilinmesi, bağlamın farkında olma ve cümle yapısının yorumlanmasını gerektirmektedir. Özellikle, kelimelerin tanınmasında bağlamın anlaşılması ve cümlelerin ortaya koyduğu ipuçlarını kullanmak mesajın anlaşılmasında büyük katkı sağlayacaktır. Başarılı okuyucu, dilbilgisi ve kelime içinde kaybolmadan bir metnin mesajını anlayabilen ya da tahmin edebilen kişidir (Uslu, 1998:61). Ancak, bir çok okuyucu, eline sözlük ve kalem almakta, sözcüklerin sözlük karşılığını sözcüğün üzerine yazmakta ve uzağı görmeyen bir okuma yaklaşımıyla, metnin ana hatları ya da içeriği hakkında bilgi edinmemektedir. Ağacın gövdesini görmeyip ne aradığını unuttur, amaca ulaşmak içinde bir hayli vakit yitirir. Öğrenme durumundaki okuyucular, önemli kuralları, anlamsal ipuçlarını ya da belleklerdeki görsel olmayan bilgileri kullanmayı yeğlemedikleri için kötü okuyucular olarak kalırlar. Okuyucular, ana dillerinde olduğu gibi, bir metin okurlarken her sözcüğün anlamına, sözlükten bakma gereği duymadıkları ve her sözcüğün anlamını bilmek zorunda olmadıklarının farkında olmalıdırlar (Gremmo, 1985:82-83).

Bu noktadan hareketle, kelimenin anlamının tahmin edilmesinde kullanılabilir yöntemlerin bilinmesi, okuma becerisini geliştirmek isteyen kişilerin öncelikle bilmesi gereken bir husus olduğu söylenebilir. Öncelikle okuyucu cümlede geçen kelimenin anlamını bilmek ya da bilmemenin mesajın anlaşılmasında önemli olup olmadığına karar vermelidir. Örneğin, "The little boy sat under a banana tree dreaming of the day when he would be big enough to work with the men" cümlesinde altı çizili kelimenin anlamının bilinmesi mesajın anlaşılmasında gerekli

değildir, ancak “Benjamin Franklin was known for his frugality” cümlesinde ise, kelimenin bilinmesi mesajın anlaşılmasında kesinlikle gereklidir. Bir kelimenin anlaşılmasında ne tür ipuçlarından faydalanılabileceği de okuyucu için çok önemlidir. Şimdi, bu ipuçlarına bakalım;⁵

1. “To be” fiiline bakılır. “Individuality is the uniqueness of a man.” Bu cümlede “is” yardımcı fiilinden önceki kısım ile sonraki kısım aynı anlama sahiptir, Eğer, “uniqueness of a man” öbeğinin anlamını biliyorsanız, “individuality” kelimesinin de anlamını tahmin edebilirsiniz.
2. “It is difficult to find a pristine or unspoiled forest in the USA” cümlesinde “pristine” kelimesi ile “unspoiled” kelimesi çok yakın anlama sahip olduğu için, bu kelimelerden birinin anlamını bilen, diğerinin de anlamını tahmin edebilecektir.
3. “Although Ali is a very loquacious , his wife is very quiet” ya da “Unlike his brother, who is a handsome person, Ahmet is very ugly” cümlelerinde “Although” ve “Unlike” bağlaçları zıtlık bildirdiğinden “loquacious - quiet”, “handsome - ugly” kelimeleri birbirinin zıttı anlama sahiptir.
4. “The young man packed his clothes in a valise and hurried to the airport” ve “I removed the book from the shelf and began to read” cümlelerinde, sahip olduğumuz geçmiş bilgiler sayesinde “valise” ve “shelf” kelimelerinin anlamını tahmin edebiliriz.
5. Bir diğer önemli göstergede öneklerdir. Örneğin, “un, non, in, dis, mis, ir, im, il, a” bir kelimenin başına eklendiğinde, kelimeye olumsuz bir anlam verecektir. Buna örnek olarak “honest-dishonest, legal-illegal” kelimeleri verilebilir. Bu durum diğer öneklere de uyarlanabilir. Kısaca ifade edilen bu örnekler bile, bir kelimenin anlamının tahmin edilmesinde ne kadar çok sayıda ipucu kullanılabileceğini göstermektedir. Başarılı bir okuyucu bunlardan yararlanmalıdır.

İki tür okumadan bahsedebiliriz. Sesli okuma, kişinin okumayı öğrenmesi için gerekli bir öğretim etkinliğidir. Sesli okumada amaç, kişilerin yabancı dildeki sözcükleri doğru telaffuz etmelerini, vurgu ve tonlamalara dikkat etmelerini öğretmektedir (Demirel, 1999:134). Yeni sözcüklerle karşılaşıldığında bunları telaffuzuyla öğrenmek esas olmalıdır. Aksi halde yanlış öğrenilen bir telaffuzu düzeltmek çok zordur ve telaffuz üst düzey dil becerisine sahip olduğumuzun en önemli göstergelerinden biridir. Sessiz okuma sesli okumadan daha önemlidir. Bir bakıma göz okuması olup hayatta en çok yer alan okuma çeşididir (Demirel, 1999:135). Okurken kimi bilinmeyen sözcüklerin anlamını kestirebilmeli, anlaşılması güç cümlelerle şahıs zamirlerinin hangi ad yerine kullanıldığının bilinmesi, ayrıntılı sorulara cevap verilebilmesi gereklidir. Okuma etkinliği, öğrenilen dilin dilbilgisinin ve sözcüklerinin pekiştirilmesini de sağlar. Okuma etkinliğinde

⁵ Hacettepe Üniversitesi, İngilizce Hazırlık Sınıfı Ders Notları.

kişi okumak için seçeceği materyallerde hassasiyet göstermeli, ilgi alanı içinde olan ve seviyesinin çok üstünde veya altında olmayan kitap, dergi, gazete veya bilgisayar çıktılarını tercih etmelidir.

Yazma Becerisinin Geliştirilmesi

Dil öğreniminde sözlü iletişim kadar yazılı iletişimde önemli olmaktadır. Konuya uygun dil yapılarını kullanabilme yeteneğinin en önemli göstergelerinden biri de yazma becerisidir. Yazma becerisini geliştirmede en faydalı araçlar yine piyasada bulunan kitaplar olacaktır. Bu tür kitaplar deneme, mektup, resmi yazı gibi farklı içerikte olan yazıların nasıl yazılacağından, yazı yazarken dikkat edilmesi gereken noktalardan ayrıntılı şekilde bahsetmektedir. Bu nedenle yazma becerisinin geliştirilmesinde bu tür kitapların yardımına başvurmak gereklidir. Son bölümde, bu kitaplardan birkaçı verilmiştir.

Güdümlü yazma çalışmalarıyla kişiler yeni öğrendikleri sözcükleri ve cümle yapılarını kontrollü bir şekilde kullanarak anlamlı bir paragraf oluşturabilirler. Bu tür etkinlikler hem dilbilgisi ve sözcük becerisi hem de yazma becerisini aynı anda geliştirebilmekte, bu da yazma etkinliğinin tümleşik becerilerin kullanılmasında önemli bir araç olmasını sağlamaktadır.

Bireysel Becerilerin Geliştirilmesinde Kullanılabilecek Kaynaklar

Piyasada İngilizce dil öğrenimine yönelik yüzlerce kitap bulunabilir. Bu nedenle, kişilerin doğru kitap seçimi çok önemlidir. Öncelikle dilbilgisi alanında, temel düzeyde olanlar için “Essential Grammar In Use” (Cambridge University Press), orta düzey için “Fundamentals of English Grammar” (Longman), “English Grammar in Use” (Cambridge University Press), “Understanding and Using English Grammar” (Longman), “Practical English Grammar” (Oxford), üst düzeyde olanlar için “Advanced Grammar in Use” (Cambridge University Press) öncelikle tavsiye edilebilecek kitaplar arasındadır. Türkçe açıklamalı kitaplar arasında ise, “Proficiency in English” (Hacettepe Taş) öne çıkan eserler arasındadır. Sözcük bilgisine ilişkin temel, orta ve üst düzeye yönelik üç farklı kitap halinde “English Vocabulary In Use” (Cambridge University Press), orta ve üst düzeye hitap eden “Word Power for Proficiency in English” (Hacettepe Taş) adlı kitaplar bulunmaktadır. Okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak “Improve your Vocabulary and Reading Skills” (Hacettepe Taş) adlı eser, yazma becerilerini geliştirme yönünde ise “Read to Comprehend Write to React” (Metu Press) ve “Writing Academic English” (Oxford) adlı eserler ön plana çıkmaktadır. Dinleme ve okuma becerisini geliştirmeye yönelik olarak, üç kasetle beraber satılan “Proficiency in Listening and Reading Comprehension” (Hacettepe Taş) adlı eserden yararlanılabilir. Son olarak, Teşkilatımızda çok sayıda kişinin hazırladığı KPDS ve TOEFL sınavlarına hazırlanırken kullanabileceği kitaplar arasında “KPDS-TOEFL-ÜDS Fundamentals of Academic English” (Hacettepe Taş) ve

KPDS Soruları adlı kitaplar, TOEFL sınavına yönelik ise, “Longman Preparation Course for the TOEFL Test” (Longman) ve “Cambridge Preparation for the TOEFL Test” (Cambridge University Press) adlı kitaplar içerik itibariyle ön plana çıkmaktadır.

Sonuç

Sonuç olarak, dil öğreniminde bireysel çaba çok önemlidir ve kişinin kendine uygun teknikleri kullanarak yabancı dil seviyesini geliştirmesi mümkündür. Bu çalışmada verilen teknikler bunlara örnektir ve kişi bunların dışında da kendine uygun yaklaşımlar ve teknikler geliştirebilir. Önemli olan doğru çalışmayı bilmektir, bu çalışmada bu sürece katkıda bulunmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- Altan, Akdağ. (1999), "Teaching Vocabulary in a Self-Access Center", *Dil Dergisi*, Ankara: TÖMER Yayınları, Sayı.85.
- Budak, Yusuf. (2000), "Sözcük Öğretimi ve Sözlüğün İşlevi", *Dil Dergisi*, Ankara: TÖMER Yayınları, Sayı.92.
- Dan, Sperber. (1980), *Man Made Language*, London: RKP.
- Demirel, Özcan. (1992), *ELT Methodology*, Ankara: Usem Yayınları.
- Demirel, Özcan. (1999), *İlköğretim Okullarında Yabancı Dil Öğretimi*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Erkan, G. Ahu. (1999), "Dört Temel Dil Becerisi Üzerine", *Dil Dergisi*, Ankara: TÖMER Yayınları, Sayı.76.
- Erkan, G. Ahu. (1999), "Yabancı Dil Dersinde Sözcük Öğretimi ve Sözcük Dağarcığını Geliştirme Teknikleri", *Dil Dergisi*, Ankara: TÖMER Yayınları, Sayı.78.
- Freeman L. Diane. (1986), *Techniques and Principles in Language Teaching*, Oxford: Oxford University Press.
- Gremmo, M. Jose. (1985), *Learning a Language or Learning to Read*, London: Longman.
- Hymes, Dell. (1974), *Foundations In Sociolinguistics: An Ethnographic Approach*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Peçenek, Dilek. (1998), *Yabancı Dil Öğretiminde Öğretim Teknikleri*, Ankara: Değişim Yayıncılık.
- Peçenek, Dilek. (1999), "İletişimci Yaklaşımında Sözel Beceri Öğretimi", *Dil Dergisi*, Ankara: TÖMER Yayınları, Sayı.75.
- Gremmo, M. Jose. (1985), *Learning a Language or Learning to Read*, London: Longman.
- Tura, Sabahat. (1983), *Dilbilimin Dil Öğretimindeki Yeri*, Ankara: TDD.